

การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการบริหารงานขององค์การ
บริหารส่วนตำบลพระธาตุบังพวน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย*

AN APPLICATION OF THE SĀRAṆĪYADHAMMA 6 OF CORDIALITY
IN THE ADMINISTRATION OF THE PHRA THAT BANG PHUAN
SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, MUEANG DISTRICT,
NONG KHAI PROVINCE

อมรรัตน์ บุตรดี¹, พระมหาไพฑูรย์ สิริธมโม² และ พระมหาประทีป อภิวฑฒโน³

Amornrat Bootdee¹, Phramaha Paitool Siridhammo² and Phamaha Prateep Abhivatdthano³

¹⁻³มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

¹⁻³Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nong Khai Campus, Thailand

Corresponding author E-mail: 6402105009@mcu.ac.th

วันที่รับบทความ : 26 มิถุนายน 2569; วันที่แก้ไขบทความ 6 กรกฎาคม 2569; วันที่ตอบรับบทความ : 8 กรกฎาคม 2569

Received 26 June 2026; Revised 6 July 2026; Accepted 8 July 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาหลักสาราณียธรรม 6 ในคัมภีร์
พระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลพระ
ธาตุบังพวน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 3) เพื่อประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการ
บริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุบังพวน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย เป็น

*อมรรัตน์ บุตรดี, พระมหาไพฑูรย์ สิริธมโม และ พระมหาประทีป อภิวฑฒโน. (2569). การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6
ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุบังพวน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(5), 205-220.

Amornrat Bootdee, Phramaha Paitool Siridhammo and Phamaha Prateep Abhivatdthano. (2026).

An Application Of The Sāraṇīyadhamma 6 Of Cordiality In The Administration Of The Phra That Bang
Phuan Subdistrict Administrative Organization, Mueang District, Nong Khai Province.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(5), 205-220;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 31 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลตามกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ แล้วนำเสนอด้วยพรรณนาวิธี

ผลการวิจัยพบว่า

1) ศึกษาหลักสาราณียธรรม 6 ในพระพุทธศาสนา พบว่า สาราณียธรรม 6 เป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสามัคคี ประกอบด้วยการกระทำ วาจา และจิตใจที่เมตตา การแบ่งปันทรัพยากร การยึดมั่นศีลธรรม และความเห็นร่วมกัน สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารองค์กรเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์และลดความขัดแย้งได้อย่างเหมาะสม

2) ศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า การบริหารงานดำเนินตามโครงสร้างองค์กรท้องถิ่น ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ งานทั่วไป บุคคล การเงิน และพัฒนา โดยเน้นการบริการประชาชนและการมีส่วนร่วม อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดด้านการสื่อสาร แรงจูงใจบุคลากร และงบประมาณที่ต้องปรับปรุงเพิ่มเติม

3) การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการบริหารงาน พบว่า การนำสาราณียธรรม 6 มาใช้ช่วยส่งเสริมความร่วมมือ ความสามัคคี และจริยธรรมในการทำงาน โดยเมตตากรุณา วาจา ใจ ช่วยสร้างความสัมพันธ์ สาธารณโภคีช่วยใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และศีลกับทิฎฐิช่วยให้การบริหารมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

คำสำคัญ: การประยุกต์, หลักสาราณียธรรม 6, การบริหารงาน, องค์การบริหารส่วนตำบล

Abstract

This research aimed to: 1) study the principles of the Six Principles of Cordiality Sāraṇīyadhamma 6 in Buddhist scriptures; 2) examine the current conditions of administration of Phra That Bang Phuan Subdistrict Administrative Organization, Mueang District, Nong Khai Province; and 3) propose the application of the Six Principles of Cordiality in organizational administration. This study employed a qualitative research methodology. Data were collected through structured interviews with 31 key informants and analyzed using qualitative research procedures.

The findings were presented through descriptive analysis.

1) The results revealed that the Six Principles of Cordiality promote harmonious coexistence, consisting of kind bodily actions, kind speech, kind thoughts, sharing of resources, moral discipline, and unity of views. These principles can be effectively applied in organizational management to strengthen interpersonal relationships and reduce conflicts.

2) Regarding the current administrative conditions, the organization operates under the formal structure of local governance, covering four main areas: general administration, personnel management, financial and budget management, and development administration. While the organization emphasizes public service and participatory governance, limitations were identified in communication, staff motivation, and budget constraints.

3) In terms of application, the integration of the Six Principles of Cordiality enhances cooperation, unity, and ethical conduct within the organization. Kind actions, speech, and thoughts foster positive relationships, shared resource management promotes efficiency and transparency, and moral discipline and unity of views contribute to effective and sustainable administration.

Keywords: Application, Six Principles of Cordiality *Sāraṇīyadhamma* 6 , Administration, Subdistrict Administrative Organization

บทนำ

การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบันต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ซึ่งส่งผลให้การบริหารงานต้องมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับฐานราก (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2553) อย่างไรก็ตาม ปัญหาการบริหารงานในองค์กรท้องถิ่นมักเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งภายในองค์กร การสื่อสารที่ไม่ทั่วถึง การขาดความร่วมมือ และปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมของบุคลากร ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพของการบริหารงาน (ประเวศ วะสี,

2541) พระพุทธศาสนาได้เสนอหลักสาราณียธรรม 6 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่มุ่งส่งเสริมความรัก ความสามัคคี และความปรองดองในหมู่คณะ โดยเน้นการประพฤติปฏิบัติต่อกันด้วยเมตตาทั้ง ทางกาย วาจา และใจ รวมถึงการแบ่งปันทรัพยากร การยึดมั่นในศีลธรรม และการมีความ คิดเห็นร่วมกันในสิ่งที่ถูกต้อง (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2546) ดังนั้น การนำหลักสาราณีย ธรรม 6 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุบังพวน จึงเป็น แนวทางที่สามารถเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร ลดความขัดแย้ง และเพิ่มประสิทธิภาพ ในการบริหารงาน อันจะนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2551)

จากการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อทำการศึกษาสภาพปัญหาปัจจุบัน จากการศึกษาพบว่า การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุบังพวน แม้จะดำเนินงานตามโครงสร้าง และระเบียบของทางราชการอย่างชัดเจน แต่ยังพบปัญหาหลายประการ เช่น การสื่อสารและ การประสานงานภายในองค์กรที่ยังไม่ทั่วถึง การขาดแรงจูงใจในการทำงานของบุคลากร และ ข้อจำกัดด้านงบประมาณในการดำเนินโครงการพัฒนา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน, 2554) นอกจากนี้ ยังพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในบางกรณียังไม่เต็มศักยภาพ และการทำงานร่วมกันของบุคลากรยังขาดความสามัคคีในบางสถานการณ์ ซึ่งส่งผลต่อ ประสิทธิภาพในการบริหารงานโดยรวม (วิจิตร ศรีสอาน, 2549) ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็น ถึงความจำเป็นในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาเป็นแนวทางในการบริหารงาน เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ความร่วมมือ และคุณธรรมจริยธรรมในองค์กร (สุนน อมร วิวัฒน์, 2547)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คัดเลือกโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการ บริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ข้าราชการและบุคลากรในองค์กร ผู้นำชุมชนและประชาชนในพื้นที่ พระสงฆ์และผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านพระพุทธศาสนา ซึ่งการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก ที่ครอบคลุมทั้งด้านการบริหารและมิติทางคุณธรรม (ชาย โพธิสิตา, 2552) ที่ จะเห็น ความสำคัญของการวิจัย ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มีความสำคัญในหลายประการ ได้แก่ ประการแรก เป็นการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการบริหารงาน ซึ่ง เป็นการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับศาสตร์ด้านการบริหาร (พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต), 2538) ประการที่สอง ช่วยพัฒนาแนวทางการบริหารงานที่เน้นคุณธรรม

ความสามัคคี และความโปร่งใส ซึ่งเป็นพื้นฐานของการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ ประการที่สาม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรและประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน (ประเวศ วะสี, 2541) เพื่อที่จะได้ประโยชน์จากการวิจัย คือ ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับหลักสภาราณียธรรม 6 และการประยุกต์ใช้ในการบริหารงานได้แนวทางการบริหารงานที่ส่งเสริมความสามัคคีและความร่วมมือในองค์กร ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความโปร่งใสในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น เป็นแนวทางต้นแบบในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการบริหารองค์กรอื่น ๆ และสนับสนุนการพัฒนาสังคมให้มีความสุขและยั่งยืน (สุนน อมรวิวัฒน์, 2547)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักสภาราณียธรรม 6 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุบังพวน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย
3. เพื่อประยุกต์ใช้หลักสภาราณียธรรม 6 ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุบังพวน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสภาราณียธรรม 6 ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุบังพวน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งศึกษาทั้งหลักธรรมในพระพุทธศาสนา สภาพการบริหารงาน และแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสภาราณียธรรม 6 ในบริบทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. **รูปแบบการวิจัย** การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารทางพระพุทธศาสนา เอกสารวิชาการ และเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับแนวคิดและการปฏิบัติจริงในการบริหารงาน

2. **ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ** ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 31 รูป/คน คัดเลือกโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้ที่มีความเกี่ยวข้อง

กับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ข้าราชการและบุคลากรในองค์กร ผู้นำชุมชนและประชาชนในพื้นที่ พระสงฆ์และผู้ที่ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับหลักสาราณียธรรม 6 ในพระพุทธศาสนา ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการบริหารงาน ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการบริหารงาน แบบสัมภาษณ์ได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ และปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้ ศึกษาเอกสาร แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสาราณียธรรม 6 และการบริหารงาน องค์การ ประสานงานและขออนุญาตหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นรายบุคคล บันทึกข้อมูลโดยการจดบันทึกและบันทึกเสียง โดยได้รับความยินยอม ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยการยืนยันข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูล (Member Checking)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ ถอดเทปข้อมูลจากการสัมภาษณ์ อ่านและทำความเข้าใจข้อมูลโดยรวม จำแนกข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่ตามประเด็นการวิจัย วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเชื่อมโยงกับหลักสาราณียธรรม 6 สรุปผลและนำเสนอในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

6. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผู้วิจัยตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ได้แก่ การตรวจสอบด้านแหล่งข้อมูล (Data Triangulation) การตรวจสอบด้านวิธีการ (Methodological Triangulation) การตรวจสอบโดยผู้ให้ข้อมูล (Member Checking)

7. การนำเสนอผลการวิจัย ผลการวิจัยนำเสนอในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ โดยจัดเรียงเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่ หลักสาราณียธรรม 6 ในพระพุทธศาสนา สภาพปัจจุบันของการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล แนวทางการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการบริหารงาน

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุบังพวน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย” เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพที่มุ่งศึกษาทั้งในเชิงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สภาพปัจจุบันของการบริหารงาน และแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นแหล่งข้อมูลหลัก เพื่อสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้เชิงประยุกต์ที่สามารถนำไปใช้พัฒนาองค์กรได้อย่างเป็นระบบและยั่งยืน ผลการวิจัยสามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาหลักสาราณียธรรม 6 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
ผลการวิจัยพบว่า หลักสาราณียธรรม 6 เป็นหลักธรรมสำคัญที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้เพื่อเป็นแนวทางในการอยู่ร่วมกันของหมู่คณะ โดยมุ่งสร้างความรัก ความสามัคคี และความปรองดองในสังคม ประกอบด้วย เมตตาทายกรรม เมตตาวจีกรรม เมตตาโมกกรรม สาธารณโภคี สีสสามัญญตา และทิวาสัมมัญญตา ซึ่งทั้งหกประการมีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการแสดงออกทางพฤติกรรม วาจา และจิตใจที่มีความเมตตาต่อกัน การรู้จักแบ่งปันทรัพยากรอย่างเป็นธรรม การยึดมั่นในหลักศีลธรรมร่วมกัน และการมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม จากการศึกษาคัมภีร์พระพุทธศาสนาและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่าหลักสาราณียธรรม 6 มิได้เป็นเพียงหลักธรรมเชิงจริยธรรม แต่ยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในบริบทขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในด้านการบริหารงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือของบุคลากรหลายฝ่าย หลักเมตตาทายกรรม เมตตาวจีกรรม และเมตตาโมกกรรม ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคลากร ลดความขัดแย้ง และสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อความร่วมมือ ขณะที่หลักสาธารณโภคีช่วยส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างเป็นธรรมและเกิดประโยชน์สูงสุด ส่วนหลักสีสสามัญญตาและทิวาสัมมัญญตาช่วยให้บุคลากรยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม และมีเป้าหมายร่วมกันในการดำเนินงานขององค์กร ดังนั้น หลักสาราณียธรรม 6 จึงสามารถใช้เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาองค์กรให้มีความเข้มแข็งทั้งด้านความสัมพันธ์ภายในและประสิทธิภาพในการดำเนินงาน อันจะนำไปสู่การสร้างองค์กรที่มีคุณธรรม โปร่งใส และยั่งยืน

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุบังพวน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุบังพวนมีการดำเนินงานตามโครงสร้างระเบียบ และข้อกำหนดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างชัดเจน โดยครอบคลุม 4 ด้านสำคัญ ได้แก่ ด้านการบริหารงานทั่วไป ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานการเงินและงบประมาณ และด้านการบริหารงานพัฒนา ในด้านการบริหารงานทั่วไป องค์กรมุ่งเน้นการให้บริการประชาชน การประสานงานภายใน และการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนอย่างต่อเนื่อง ด้านการบริหารงานบุคคล มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรอย่างชัดเจน พร้อมทั้งมีการมอบหมายงานตามความรู้ความสามารถ และส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ด้านการบริหารงานการเงินและงบประมาณ มีการดำเนินงานตามระเบียบของทางราชการ มีการวางแผนและติดตามการใช้งบประมาณอย่างรอบคอบ โปร่งใส และตรวจสอบได้ ส่วนด้านการบริหารงานพัฒนา มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นและมีบทบาทในการพัฒนาชุมชน อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่ายังมีข้อจำกัดบางประการ ได้แก่ ปัญหาด้านการสื่อสารและการประสานงานภายในองค์กรที่ยังไม่ทั่วถึง การขาดแรงจูงใจในการทำงานของบุคลากรในบางส่วน และข้อจำกัดด้านงบประมาณในการดำเนินโครงการพัฒนาต่าง ๆ ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพของการบริหารงานโดยรวม ดังนั้น สภาพปัจจุบันของการบริหารงานสะท้อนให้เห็นทั้งจุดแข็งในด้านโครงสร้างและกระบวนการดำเนินงาน และจุดที่ควรพัฒนาในด้านความสัมพันธ์ภายในองค์กรและการบริหารจัดการทรัพยากร

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุบังพวน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุบังพวนสามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม และครอบคลุมในทุกด้านของการบริหารงาน โดยเฉพาะการส่งเสริมความเมตตา ความร่วมมือ และความสามัคคีในการทำงานของบุคลากร ในด้านการบริหารงานทั่วไป หลักเมตตาทายกรรม เมตตาวจีกรรม และเมตตาโมกกรรมช่วยสร้างบรรยากาศการทำงานที่เป็นมิตร และส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคลากรและประชาชน ส่งผลให้การประสานงานและการให้บริการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการบริหารงานบุคคล หลักศีลสามัญญตาและทิวฐิสามัญญตาช่วยให้บุคลากรยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม และมีเป้าหมายร่วมกันในการปฏิบัติงาน ลดความขัดแย้ง และเสริมสร้างความเป็น

เอกภาพในองค์กรในด้านการบริหารงานการเงินและงบประมาณ หลักสาธารถนภคศัช่วยส่งเสริมการใช้ทรัพยากรขององค์กรอย่างคุ้มค่าโปร่งใส และเป็นธรรม ส่วนด้านการบริหารงานพัฒนา หลักสาราณียธรรม 6 ช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ทำให้การดำเนินงานสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ดังนั้น การบูรณาการหลักสาราณียธรรม 6 ในการบริหารงานจึงช่วยเสริมสร้างทั้งประสิทธิภาพในการดำเนินงานและความเข้มแข็งขององค์กรในด้านความสัมพันธ์ ความโปร่งใส และความยั่งยืน อันจะนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นที่ตอบสนองต่อประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาว

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุบังพวน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย” สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. อภิปรายผลการศึกษาหลักสาราณียธรรม 6 ในพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่าหลักสาราณียธรรม 6 เป็นหลักธรรมที่มุ่งส่งเสริมความรัก ความสามัคคี และความปรองดองในหมู่คณะ โดยเน้นการปฏิบัติต่อกันด้วยเมตตาทั้งทางกาย วาจา และใจ การแบ่งปันทรัพยากร การยึดมั่นในศีลธรรม และการมีความคิดเห็นร่วมกันในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าหลักธรรมดังกล่าวมีลักษณะเป็น “กรอบความสัมพันธ์ทางสังคม” (Social Harmony Framework) ที่สามารถนำมาใช้เป็นฐานในการบริหารองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในเชิงอภิปราย หลักสาราณียธรรม 6 มีจุดเด่นที่การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Relationship) ซึ่งแตกต่างจากหลักธรรมอื่น เช่น ไตรสิกขาที่เน้นการพัฒนาตนเองภายใน หรืออุคคิธรรม 4 ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ ดังนั้น การนำสาราณียธรรม 6 มาใช้ในการบริหารองค์กรจึงตอบโจทย์ปัญหาด้านความขัดแย้ง การขาดความร่วมมือ และการสื่อสารในองค์กรได้อย่างตรงจุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เจ้าอธิการสมชัย ปโมทิตโต (ชาวนา) (2567) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาการพัฒนาความสามัคคีของชุมชนด้วยหลักสาราณียธรรมในตำบลวัดหลวง อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย” ผลการวิจัยพบว่า หลักสาราณียธรรม 6 ได้แก่ เมตตากายกรรม เมตตาวาจากรรม เมตตามโนกรรม สาธารถนภคศั สีสสามัญญตา และทิกุฐิสสามัญญตา เป็นหลักธรรมสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความรัก ความสามัคคี และความปรองดองในชุมชน อันนำไปสู่ความสุขและความเจริญก้าวหน้า อย่างไรก็ตาม สภาพ

ปัจจุบันของชุมชนยังพบปัญหาความสามัคคีในหลายด้าน ได้แก่ การขาดความร่วมมือในการทำงาน การขาดความปรารถนาดีต่อกัน ความขัดแย้งและการแบ่งพรรคแบ่งพวก รวมถึงการยึดถือความคิดเห็นส่วนตน ซึ่งส่งผลให้การพัฒนาชุมชนไม่เกิดประสิทธิภาพ แนวทางการพัฒนาพบว่า ควรส่งเสริมความสามัคคีทั้งทางกายและทางใจ โดยใช้เมตตาทายกรรมและเมตตาวัจกรรมในการช่วยเหลือและสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ ใช้สาธารณโภคีและศีลสามัญญตาในการแบ่งปันและยึดมั่นในกติกาสังคม และใช้เมตตาตามโนกรรมกับทฤษฎีสามัญญตาในการปรับทัศนคติและสร้างความเข้าใจร่วมกัน โดยสรุป การนำหลักสาราณียธรรม 6 มาใช้สามารถพัฒนาความสามัคคีของชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม และช่วยลดความขัดแย้ง นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและยั่งยืน

2. อภิปรายผลสภาพปัจจุบันการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุบังพวน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลมีการดำเนินงานตามโครงสร้างและระเบียบของทางราชการอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมทั้งด้านการบริหารงานทั่วไป บุคคล การเงิน และการพัฒนา ซึ่งสะท้อนถึงความเข้มแข็งในเชิงโครงสร้างองค์กร อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดในด้านการสื่อสารภายในองค์กร การสร้างแรงจูงใจในการทำงาน และข้อจำกัดด้านงบประมาณ ซึ่งเป็นปัญหาที่พบได้ทั่วไปในองค์กรภาครัฐ โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเชิงอภิปราย ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า แม้องค์กรจะมี “ระบบ” ที่ดี แต่ยังขาด “ความสัมพันธ์และวัฒนธรรมองค์กร” ที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ การบริหารงานที่เน้นโครงสร้างเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ จำเป็นต้องพัฒนา “มิติด้านมนุษย์” ควบคู่ไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสมุห์สันติสุจิณโณ (พรมสงฆ์) (2567) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของหลักสาราณียธรรมเพื่อสร้างความสามัคคี” ผลการวิจัยพบว่า หลักสาราณียธรรม 6 ได้แก่ เมตตาทายกรรม เมตตาวัจกรรม เมตตาตามโนกรรม สาธารณโภคี ศีลสามัญญตา และทฤษฎีสามัญญตา เป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยเน้นการแสดงออกทางกาย วาจา และใจที่มีความเมตตา การแบ่งปันทรัพยากร การเคารพกฎระเบียบ และการมีความคิดเห็นร่วมกันในสิ่งที่ถูกต้อง ในด้านคุณค่า พบว่า หลักสาราณียธรรมช่วยสร้างความรัก ความเคารพ และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ลดความขัดแย้ง และส่งเสริมการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคม การประยุกต์ใช้หลักธรรมดังกล่าวสามารถทำได้ในหลายมิติ เช่น การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส การสื่อสารอย่างสุภาพ การเปิดใจยอมรับความแตกต่าง การสร้างพื้นที่สาธารณะเพื่อการเรียนรู้ และการยึดมั่นในกติกาสังคม นอกจากนี้ ยังพบว่าการมีทฤษฎีที่ถูกต้องและการแบ่งปันความรู้

ช่วยเสริมสร้างการพัฒนาบุคลากรและองค์กรอย่างยั่งยืน โดยสรุป หลักสราณียธรรมเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างความสามัคคี และสามารถสังเคราะห์เป็นโมเดล “สามัคคีในทวาร 3 ปฏิบัติตามกฎสาธารณะ และมีทฎิฐิที่ถูกต้อง” ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาสังคมให้เกิดความสงบสุขและยั่งยืน

3. อภิปรายผลการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรม 6 ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุบังพวน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า การนำหลักสราณียธรรม 6 มาประยุกต์ใช้สามารถช่วยเสริมสร้างความร่วมมือ ความสามัคคี และจริยธรรมในการทำงานได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะหลักเมตตาทายกรรม เมตตาจักรกรรม และเมตตาโมกรรม ที่ช่วยสร้างบรรยากาศการทำงานที่เป็นมิตร และลดความขัดแย้งในองค์กร ในเชิงอภิปราย พบว่า การบูรณาการหลักสราณียธรรม 6 ช่วยเติมเต็มช่องว่างของการบริหารงานแบบราชการที่มักเน้นกฎระเบียบ โดยเพิ่ม “มิติด้านคุณธรรมและความสัมพันธ์” เข้ามา ทำให้การบริหารงานมีความสมดุลระหว่างประสิทธิภาพ (Efficiency) และคุณธรรม (Ethics) นอกจากนี้ หลักสาธารณโภคียังสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างโปร่งใสและคุ้มค่า (Good Governance) ขณะที่หลักสืลสามัญญตาและทฎิฐิสามัญญตาช่วยสร้างความเป็นเอกภาพขององค์กร (Organizational Unity) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของความสำเร็จในการบริหารงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาจตุรงค์ จิรฎิฐิโต (วงศ์เกิดศรี) (2567) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาการพัฒนาความเป็นเอกภาพด้านการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของพระสงฆ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักสราณียธรรม” ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมการจัดการศึกษาอยู่ในระดับมาก ครอบคลุมด้านหลักสูตร ครูผู้สอน การจัดการเรียนการสอน การใช้สื่ออุปกรณ์ และการประสานงาน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือการวัดผลและการประเมินผล ในด้านการพัฒนา พบว่า ครูผู้สอนมีคุณภาพดีและเพียงพอ แต่ยังคงควรพัฒนาศักยภาพเพิ่มเติมให้เป็นครูต้นแบบที่มีความรู้และทักษะการสอนที่ทันสมัย ขณะที่สื่อและอุปกรณ์การเรียนยังขาดความหลากหลาย และการประชาสัมพันธ์ยังไม่ทั่วถึง จำเป็นต้องพัฒนาและเพิ่มรูปแบบสื่อให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ สำหรับแนวทางการพัฒนา พบว่า ควรเน้นการพัฒนาด้านการวัดผลและประเมินผล รวมถึงการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ เนื่องจากยังต้องพึ่งพาการบอกบุญในการสนับสนุนค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เช่น ค่าเดินทาง และรางวัลจูงใจ โดยสรุป การนำหลักสราณียธรรมมาประยุกต์ใช้สามารถช่วยสร้างความเป็น

เอกภาพในการจัดการศึกษา แต่จำเป็นต้องพัฒนาในด้านทรัพยากร งบประมาณ และระบบ ประเมินผลเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและความยั่งยืนในระยะยาว

สรุปการอภิปรายโดยภาพรวม ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า หลักสาราณียธรรม 6 เป็นกรอบ แนวคิดที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนาการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยสามารถแก้ไข ปัญหาด้านความสัมพันธ์ภายในองค์กร เสริมสร้างความร่วมมือ และเพิ่มประสิทธิภาพในการ ดำเนินงานได้ อย่างไรก็ตาม การนำไปใช้ให้เกิดผลอย่างแท้จริง จำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็น ระบบ ควบคู่กับการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กร การสื่อสารภายใน และการมีส่วนร่วมของทุกภาค ส่วน เพื่อให้การบริหารงานเกิดความยั่งยืนในระยะยาว

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการบริหารงานขององค์การ บริหารส่วนตำบลพระธาตุบังพวน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนามข้างต้น ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลแล้วได้องค์ความรู้ใหม่จาก การวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

1. องค์ความรู้เกี่ยวกับหลักสาราณียธรรม 6 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ผลการศึกษาพบว่า หลักสาราณียธรรม 6 เป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นการสร้างความรัก ความสามัคคี และความปรองดองในหมู่คณะ โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 6 ประการ ได้แก่ 1) เมตตากายกรรม หมายถึง การแสดงออกทางกายด้วยความเมตตาและความปรารถนาดีต่อผู้อื่น 2) เมตตาวจีกรรม หมายถึง การใช้วาจาที่สุภาพ อ่อนโยน และสร้างสรรค์ต่อกัน 3) เมตตามโนกรรม หมายถึง การมีจิตใจที่ดี มีความปรารถนาดี และมีความคิดเชิงบวกต่อผู้อื่น 4) สาธารณโภคี หมายถึง การแบ่งปันและใช้ทรัพยากรร่วมกันเพื่อประโยชน์ส่วนรวม 5) สีสสามัญญตา หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตามหลักศีลธรรมและจริยธรรมร่วมกัน 6) ทิฏฐิสามัญญตา หมายถึง การมีความคิดเห็นและความเข้าใจร่วมกันในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ หลักสาราณียธรรม 6 จึงถือเป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารองค์กรหรือการบริหารงานในสังคมได้ เนื่องจากเป็นหลักธรรมที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล ส่งเสริมการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยลดความขัดแย้งภายในองค์กร

2. องค์ความรู้เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุบังพวน จากการศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุบังพวน พบว่า การบริหารงานขององค์กรมีโครงสร้างการบริหารงานที่ครอบคลุมภารกิจสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ การบริหารงานทั่วไป การบริหารงานบุคคล การบริหารงานการเงินและงบประมาณ การบริหารงานพัฒนา การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุบังพวนมีการดำเนินงานตามระเบียบข้อบังคับของทางราชการ และมีการให้ความสำคัญกับการให้บริการประชาชนในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานขององค์กรยังต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรในองค์กรและประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้การดำเนินงานสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังพบว่า การบริหารงานขององค์กรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน การทำงานเป็นทีม และการดำเนินงานอย่างโปร่งใส ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้การบริหารงานขององค์กรสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. องค์ความรู้เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุบังพวน จากการศึกษาพบว่า หลักสาราณียธรรม 6 สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุบังพวนได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะในการบริหารงานทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารงานทั่วไป การ

ประยุกต์ใช้หลักเมตตาทายกรรม เมตตาวัจกรรม และเมตตาโมกกรรมช่วยส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรมีความเมตตาและมีทัศนคติที่ดีต่อกัน ส่งผลให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการทำงาน และช่วยให้การประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ภายในองค์กรเป็นไปอย่างราบรื่น 2) ด้านการบริหารงานบุคคล หลักสาราณียธรรม 6 ช่วยส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรมีความสามัคคีและความร่วมมือในการปฏิบัติงาน รวมทั้งส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและยึดมั่นในหลักจริยธรรม ซึ่งช่วยให้การบริหารงานบุคคลขององค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ 3) ด้านการบริหารงานการเงินและงบประมาณ การนำหลักสธารณโกศีและศีลสามัญญตมาประยุกต์ใช้ช่วยส่งเสริมให้การบริหารงบประมาณขององค์กรมีความโปร่งใส มีความรับผิดชอบ และคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ นอกจากนี้ยังช่วยลดความเสี่ยงต่อการทุจริตและเสริมสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการดำเนินงานขององค์กร 4) ด้านการบริหารงานพัฒนา การประยุกต์ใช้หลักทัญญูสามัญญตาและสธารณโกศีช่วยส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการพัฒนาท้องถิ่น และช่วยให้การดำเนินโครงการพัฒนาต่าง ๆ สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่

4. สังเคราะห์องค์ความรู้จากการวิจัย จากการศึกษาวิจัยสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ได้ว่า หลักสาราณียธรรม 6 เป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากรในองค์กร ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม และช่วยให้การดำเนินงานขององค์กรเป็นไปอย่างโปร่งใสและมีคุณธรรม การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุบังพวนจึงเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล และช่วยให้การพัฒนาท้องถิ่นสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาหลักสาราณียธรรม 6 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา (2) ศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุบังพวน และ (3) เสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการบริหารงาน โดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า หลักสาราณียธรรม 6 ได้แก่ เมตตาทายกรรม เมตตา

วจีกรรม เมตตามโนกรรม สาธารณโภคี สีสามัญญตา และทิสสัมมัญญตา เป็นหลักธรรมที่มุ่งส่งเสริมความรัก ความสามัคคี และความปรองดองในหมู่คณะ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ลดความขัดแย้ง และส่งเสริมการทำงานเป็นทีม ในด้านสภาพปัจจุบัน พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลมีการดำเนินงานตามโครงสร้างองค์กรอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมด้านงานทั่วไป บุคคล การเงิน และการพัฒนา โดยเน้นการให้บริการประชาชนและการมีส่วนร่วม อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดด้านการสื่อสาร แรงจูงใจบุคลากร และงบประมาณ สำหรับแนวทางการประยุกต์ใช้ พบว่า การนำหลักสาราณียธรรม 6 มาใช้ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงาน โดยส่งเสริมความร่วมมือ ความโปร่งใส และความเป็นเอกภาพขององค์กร ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ซึ่งจากการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ดังนี้ **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1.1 ระดับนโยบาย ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะสาราณียธรรม 6 มาใช้ในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของบุคลากร ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรวัด และชุมชน 1.2 ระดับองค์กร ผู้บริหารควรนำหลักสาราณียธรรม 6 มาเป็นกรอบในการบริหารงานและการพัฒนาบุคลากร ส่งเสริมการสื่อสารภายในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักเมตตาวาจีกรรม สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความสามัคคี ความร่วมมือ และการทำงานเป็นทีม พัฒนาระบบแรงจูงใจและการยกย่องบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้วยคุณธรรม บริหารทรัพยากรอย่างโปร่งใสและเป็นธรรมตามหลักสาธารณโภคี 1.3 ระดับชุมชน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารและพัฒนาท้องถิ่น ใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการปลูกฝังคุณธรรม และสร้างความสามัคคีในชุมชน พัฒนากิจกรรมร่วมระหว่างองค์กรกับประชาชนอย่างต่อเนื่อง **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรศึกษาการพัฒนาารูปแบบ (Model) การบริหารงานตามหลักสาราณียธรรม 6 ที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2.2 ควรมีการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ของการนำหลักสาราณียธรรม 6 ไปใช้ในการบริหารงาน 2.3 ควรศึกษาการเปรียบเทียบการใช้หลักสาราณียธรรม 6 กับหลักธรรมอื่น เช่น ไตรสิกขา หรือสังคหวัตถุ 4 2.4 ควรขยายการศึกษาไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อื่น เพื่อเพิ่มความครอบคลุมของข้อมูล 2.5 ควรศึกษาผลกระทบระยะยาวของการนำหลักสาราณียธรรม 6 ไปใช้ต่อประสิทธิภาพองค์กรและความพึงพอใจของประชาชน

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2553). แนวทางการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.

กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย.

เจ้าอธิการสมชัย ปโมทิโต (ขาวนา). (2567). ศึกษาแนวทางการพัฒนาความสามัคคีของชุมชนด้วยหลักสาราณียธรรมในตำบลวัดหลวง อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย. ในวิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ชาย โพธิสิตา. (2552). ศาสตร์และศิลป์การวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง.

ประเวศ วะสี. (2541). การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพมหานคร: หมอชาวบ้าน.

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2538). การศึกษาเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์.

กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต). (2546). พุทธธรรม. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2551). การพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.

พระมหาจตุรงค์ จิรฐจิตโต (วงศ์เกิดศรี). (2567). แนวทางการพัฒนาความเป็นเอกภาพด้านการจัดการศึกษา พระปริยัติธรรมแผนกธรรมตามหลักสาราณียธรรม ของพระสงฆ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ในวิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสมุทรสันติ สุฉินโณ (พรหมสงฆ์). (2567). วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของหลักสาราณียธรรมเพื่อสร้างความสามัคคี. ในวิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วิจิตร ศรีสอ้าน. (2549). การบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). แนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สพฐ.

สุนน อมรวิวัฒน์. (2547). การปฏิรูปการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.